

Kroniek Sint Aegten

Erfgoedcentrum Nederlands kloosterleven

Jubileum en afscheid

Twintig jaar geleden, op 29 maart 1989, werd het Dienstencentrum Kloosterarchieven Nederland (KAN) officieel opgericht. Broeder Dalmatius van Heel plaatste op die dag als vertegenwoordiger van het eerste KAN-bestuur zijn handtekening onder de statuten bij notaris Karstens in Leiden. Een van de bestuursleden die bijna de hele bestaansperiode van KAN heeft meegemaakt, is zuster Victima de Klijn van de Franciscanessen van Etten. Zij is vanaf 1992 bestuurslid geweest. Na 17 jaar heeft zij op 27 februari jl. afscheid genomen. Reden om haar te spreken over de geschiedenis en toekomst van het erfgoedcentrum.

U heeft het Dienstencentrum zien uitgroeien tot het erfgoedcentrum zoals dat nu in St. Agatha staat. U heeft er zelf in belangrijke mate toe bijgedragen door uw meedenken in het bestuur en in de diverse commissies. En, heel belangrijk, u heeft samen met zuster Margriet van Vliet vele kloosters bezocht om ter plekke met besturen van religieuze instituten te overleggen over hun deelname aan het gezamenlijke erfgoedproject. Met succes, want inmiddels telt het 'aanwezigheidsbord' in de hal van Klooster Sint Aegten de namen van 90 orden en congregaties en er zijn enkele lege bordjes waarop hopelijk binnenkort nog nieuwe namen zullen prijken. Hoe verliep het benaderen van de religieuze instituten?

Toen rond de eeuwwisseling de voorkeur werd uitgesproken voor een erfgoedcentrum in eigen beheer voor het bewaren van archieven - later kwamen daar de boeken en voorwerpen nog bij - moest naar zoveel mogelijk steun onder de religieuze instituten worden gezocht. In dat traject zijn twee fasen te onderscheiden. De eerste fase was een korte, intensieve fase. Om er zeker van te zijn dat het verantwoord was om ons project te beginnen, hebben we in korte tijd enkele ons bekende congregaties benaderd. Opvallend is dat het bijna allemaal congregaties waren van vrouwelijke religieuzen en dan nog overwegend van franciscaanse origine. We startten vanuit onze ervaring van de aanwezige solidariteit tussen de congregaties met name binnen de franciscaanse wereld. Binnen enkele weken hadden we voldoende toezeggingen om verantwoord te kunnen beslissen om door te gaan. In de tweede fase hadden zuster Margriet van der Vliet en ik de taak op ons genomen om vanuit het bestuur van KAN alle andere orden en congregaties te benaderen.

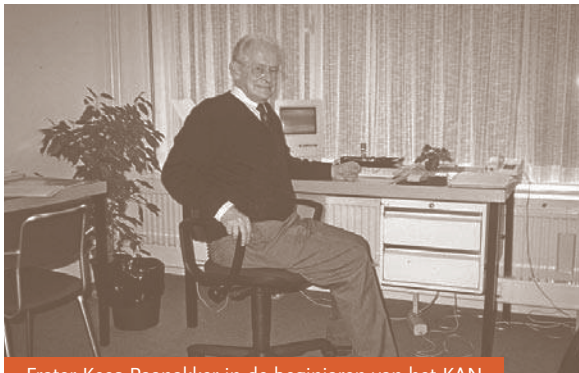
Was het moeilijk om de besturen te doen besluiten om deel te nemen?

Het was soms moeilijk om een entree te krijgen bij de vele ons niet bekende congregaties en orden. Ik voelde me soms als een colporteur en hoorde me zelf voor de zoveelste keer telefonisch uitleggen wie we waren en wat we wilden. Bij de religieuze instituten die al lid waren van het Dienstencentrum was het

Zuster Victima de Klijn en zuster Margriet van der Vliet

eenvoudiger; bij anderen kregen we soms nul op het rekest, ook bij ons bekende congregaties. Men was er nog lang niet aan toe. We waren al heel blij als we een afspraak konden maken. Wat hield congregaties tegen? Vooral het idee dat iemand in hun archieven zou kijken. Er heerste bij velen nog een grote terughoudendheid. Regels en constituties vrij geven? Nee toch! Het archief is het hart, het geheim van de congregatie. En dan de schroom omwille van de ongeordendheid van het archief. Als we dan uiteindelijk een kijkje mochten nemen viel het meestal erg mee. Ik had zelf de ervaring opgedaan om het archief aan buitenstaanders te tonen, toen frater Kees Paanakker, de man van het eerste uur van het KAN, ons in 1989

Frater Kees Paanakker in de beginjaren van het KAN

bezoekt. We hebben aan de rondgang langs de kloosters erg veel tijd besteed. Ons uitgangspunt werd op den duur steeds meer: geduld hebben, laat maar even rusten. Na een jaar begon het bellen opnieuw. Of ze zich nog herinnerden ... en dat we toch nog graag een keertje ...

Met welke argumenten wist u de twijfelaars over de grens te trekken?

We stonden voor een goede zaak, geloofden er zelf heilig in en gingen er zelf steeds meer in geloven. Ik heb in mijn tocht langs de kloosters zoveel betrokken mensen ontmoet. Als je de verhalen van zoveel waardevolle mensen over hun congregatie hoort dan groeit in je steeds meer de overtuiging: dat mag niet verloren gaan.

We krijgen af en toe als bezwaar te horen dat Klooster Sint Aegten zo afgelegen ligt en moeilijk bereikbaar is. Wat gaf een aantal jaren geleden de doorslag bij de keuze van deze plek aan de Maas? Hoe kijkt u nu terug op dat besluit?

Toen we eenmaal gekozen hadden om onze kloosterarchieven in eigen beheer onder te brengen zijn we

gaan zoeken naar een plek waar dat kon gebeuren. Een leegstaand klooster in Den Bosch is een reële optie geweest. Tegelijkertijd kwam er echter contact met de kruisheren in St. Agatha die een project opstartten voor het behoud van hun kostbaar cultuurbezit. Het idee van samenwerking ontstond. De bezwaren van de afgelegen plek ken ik en begrijp ik ook wel. Maar mag je anno 2000 in Nederland bezwaar hebben tegen afstanden? Ik denk van niet. Bovendien denk ik dat juist deze plek aan de Maas, dit klooster heel eigen mogelijkheden geeft om het erfgoed onder te brengen in een sfeer waarin het thuis hoort: niet in een lawaaierige, afleidende, consumptieve omgeving, maar in de rust van een landelijk gelegen klooster. Bovendien onder de rook van de universiteit van Nijmegen. En is in elk leven bezinning, stilte, afstand nemen niet het uitgangspunt om je verantwoord in te zetten voor wat dan ook? En kozen religieuzen niet bewust hiervoor? Ook actieve congregaties zijn merendeels een beetje afgezonderd begonnen, in rust, in ruimte. Die ruimte hoort er wezenlijk bij.

U heeft nu weliswaar als bestuurslid afscheid genomen, maar we hopen van ganser harte dat u vanaf de zijlijn, maar met de betrokkenheid die u eigen is, een oogje in het zeil blijft houden en in St. Agatha op bezoek kunt blijven komen. Stel dat u deze herfst op de Open Dag in de expositieruimte bij het onderwerp de 'Kloostergeloften' een jongen van een jaar of vijftien onbegrijpend ziet staan kijken. Hij vraagt u wat die geloften betekenen. Wat zou u hem daarop antwoorden?

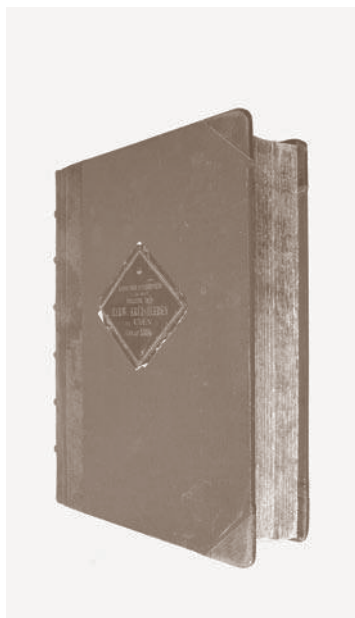
Ik voel hoe moeilijk het is om een antwoord te vinden op deze vraag. Ik zou proberen hem uit te leggen hoe de geloften samenhangen met een totale levenshouding, voortkomen uit een kijken naar waar het in de samenleving fout loopt. In feite kozen religieuzen voor een levenswijze waarin waarden als respect voor de ander op alle terreinen centraal staan. Het is uitgedrukt in de geloften van gehoorzaamheid (luisteren naar de ander), van armoede (sober leven om te delen met anderen) en zuiverheid (respect voor de persoon van de ander). Het is de keuze voor loslaten, onthechten en delen. Daarbij spreekt mij de benedictijnse insteek zeer aan. Het gaat dan om stabiliteit (trouw), luisterbereidheid en van daaruit om constante bekering, op weg blijven. Het is luisteren naar de ander, en ook - daar is mijn franciscaanse insteek - naar het welzijn van aarde en natuur.

> Otto S. Lankhorst

Uit de collectie

Dertien en een halve kilo weegt het leerlingenregister van het Udense kruisherencollege, dat samen met een groot aantal andere voorwerpen en boeken bij de sluiting van het kruisherenklooster uit Uden naar St. Agatha is gekomen. Het is een kloek boek van 46 bij 34 centimeter, 11 centimeter dik. Het telt 606 genummerde bladen, waaraan voorafgaand een alfabetische index op de namen van de leerlingen alsmede een lijst

van de 'directeurs' en de 'professoren' van het college. In 1886 begon het college van de kruisheren met een twintigtal leerlingen; hun namen prijken op blad 1. Van elke leerling worden inschrijvingsdatum, naam en woonplaats vermeld, en ook de school of het seminarie waar de leerling vandaan komt en eventueel naartoe is vertrokken. De laatste vier leerlingen zijn ingeschreven op blad 411 met Pasen 1958. Dit was het moment dat het college door de overheid werd erkend en voor subsidie in aanmerking kwam. Een nieuw systeem van leerlingenadministratie werd ingevoerd en de resterende 195 bladen zijn blanco gebleven. In totaal zijn de namen van 3385 leerlingen vermeld. Onder hen veel latere kruisheren, leden van andere orden en congregaties, en ook de namen van velen die voor de 'burgerlijke staat' kozen, zoals leerling 1347: de dichter Bertus Aafjes. Hij begon in Uden in september 1929, afkomstig van het jezuietencollege in Amsterdam. In augustus 1933 vertrok hij naar het seminarie Hageveld in Heemstede. "Daarna burgerlijk", zo is in de kolom 'gekozen staat' vermeld. Helaas zijn de kolommen

Leerlingenregister uit Uden

ijver, aanleg en gedrag nergens ingevuld. Die informatie zouden we graag hebben gelezen voor Bertus Aafjes, voor de latere kruisheren en al die andere leerlingen. Desalniettemin is dit Udense leerlingenregister, samen met andere documenten die mee naar St. Agatha kwamen, zoals het blad *Udensche klanken, Mededelingen van de Kring van oud-studenten aan het Kruisherencollege te Uden* (1938-1969), een belangrijke bron voor het onderzoek naar het onderwijs door Nederlandse religieuzen.

> Otto S. Lankhorst

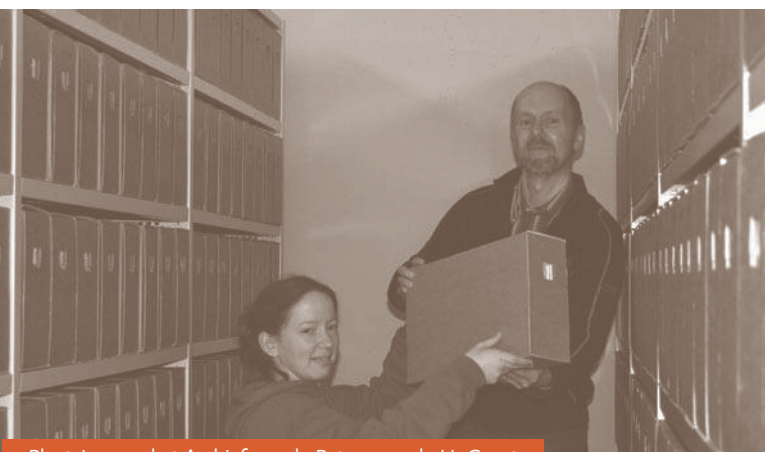
Kwartaaljournaal

► In het eerste kwartaal werd de restauratie van het poortgebouw ondanks het winterse weer voortvarend voortgezet.

Restauratie poortgebouw klooster Sint Agatha

- Op 14 januari brachten de Broeders van Dongen een deel van hun fotoalbums.
- Op 22 januari kwam er vanuit Boxmeer een aanvulling binnen op voorwerpen van de zusters Redemptoristinnen van Sambeek.
- Op 27 en 28 januari brachten de Paters van de Heilige Geest hun archief.
- Op 4 februari werd er archiefmateriaal van de Priesters van het H. Hart van Jezus naar St. Agatha gebracht, voor een inventarisatieproject.
- Op 6 februari brachten de deelnemers aan een internationaal congres over middelbaar onderwijs door religieuzen in de 19^e en 20^e eeuw een bezoek

Plaatsing van het Archief van de Paters van de H. Geest

Maquette van de eerste H. Mis van pater Cornelissen

aan Klooster Sint Aegten. Het congres was georganiseerd door de onderzoeksgroep Relins en de Stichting Echo.

- ▶ Op 18 februari kwam er een grote collectie boeken, waaronder een duizendtal oude drukken, en voorwerpen naar St. Agatha, uit het kruisherenklooster in Uden dat is gesloten.
- ▶ Op 20 februari bracht mevrouw Peters-Cornelissen een maquette, die zij samen met haar man en haar overleden zus Riek maakte van de

processie die op 30 juli 1949 werd gehouden bij de eerste H. Mis van haar broer, de kruisheer Leo Cornelissen, in Beers.

- ▶ Op 24 februari brachten bestuursleden van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit Nederland een bezoek aan het erfgoedcentrum.
- ▶ Op 27 februari nam zuster Victima de Klijn feestelijk afscheid als bestuurslid van de stichtingen KAN en Erfgoed Nederlands Kloosterleven.
- ▶ Op 2 en 3 maart inspecteerde de Monumentenwacht Noord-Brabant de toestand van de kloostergebouwen.
- ▶ Op 2 maart brachten de Dominicanessen van Neerbosch en op 9 maart de Dominicanessen van Voorschoten een kennismakingsbezoek.
- ▶ Op 4 maart arriveerden er aanvullingen op het archief van de Franciscanessen van Veghel.
- ▶ De dominicanen brachten op 11 maart een dertigtal portretten van paters dominicanen vanuit hun klooster in Zwolle.
- ▶ Op 16 maart hield Olga Minkema een presentatie over de werkzaamheden van het erfgoedcentrum voor de Zusters van het H. Hart te Rosmalen.
- ▶ Op 17 maart bracht pater Rudolf van Dijk o.carm archiefmateriaal van de Reguliere Kanunnikessen van priorij Soeterbeeck naar St. Agatha.
- ▶ De bibliotheekcollectie kon in het eerste kwartaal worden aangevuld dankzij schenkingen van onder meer de Zusters van Julie Postel, de Dominicanessen van Neerbosch, de Augustinessen van Monica en de heer J. van Heusschen.
- ▶ In het eerste kwartaal bezochten 49 personen de studiezaal voor onderzoek. Een honderdtal belangstellenden werd in het centrum rondgeleid.

Colofon

Deze kroniek wordt uitgegeven door de stichtingen Erfgoed Nederlands Kloosterleven en Sint Aegten
ISSN: 1872-5260

Redactie:

M. Arendsen, J. Arts, O. Lankhorst,
C. Rademaker ssc, J. Wijnen ofmCap

Adres:

Kroniek Sint Aegten
Kloosterlaan 24
5435 XD St. Agatha
Tel. 0485 - 31 10 07
E-mail: info@kloostersintaegten.nl
Website: www.kloostersintaegten.nl

Logo: F. Bull osc

Ontwerp, lithografie en druk:
Drukkerij Tielen bv, Boxtel

